

от някои критици като съдържание и като форма. Водени от чисто естетическо отношение към изкуството, тези критици начело с Пенчо Славейков го отричат изцяло. Славейков в предговора си към второто издание на Яворовите стихотворения от 1904 година критикува произведенията му със социални мотиви и особено „На нивата“, което тълкува по своему, а се възхищава от оня „висок майсторлък на формата“, който Яворов постига в някои стихотворения. За Славейков проумяваната от малцина символистична поезия открива „високохудожествена форма“. Той намира същите художествени качества и в „Градушка“, но като се отнася с отрицание към „На нивата“ като тема и съдържание, не е склонен да го приеме и като произведение с поетична стойност.

Като се разглежда стихотворението „На нивата“, ще трябва да се подчертае, че то като отражение на една конкретна действителност в дадено време и с формата си отговаря на този реалистичен похват на автора. Сравнено с други стихотворения от онова време, то идва като новост и с поетичния си стил, и с всички особености, които поетът с умение и разбиране е вложил. Онова, което е характерно за по-късната поезия на Яворов, се долавя още тук: стегнатост на изрази, динамичност в стиха, образност, точност и ударност на изразните средства, елиптичен израз, който се налага, където е необходимо, от емоцията, от раздвиженото и развълнувано чувство, всички тези и други качества и средства са в здрава спойка със съдържанието на произведението. Мислим, че заключителната фраза в горепосочения предговор на Пенчо Славейков за „елиптически стегнат, спретнат и енергичен език, който се огъва като дива лоза“ и пр., трябва да се отнася не само за хвалената от Славейков Яворова поезия, но и за „На нивата“. Та как по-добре би могло да се изрази телото на селянина, неговото блъскане като в омагьосан кръг, без изглед за по-добро бъдеще, под постоянната заплаха от бирник и лихвар, освен с изрази и средства като повторението: Ори, ори, ори; дий, дий, воле, дий, с безрадостната констатация — „така сме ний“, с неомълвения израз „така поглеж“ или с метафорите „сън очите залепя“, „слънце-пламък. . . пали дърво и камък“, „пот възвряла гори снагата“, „свят (свят) се вий“ и пр.? И образи, и картини в стихотворението са препадени с такава художественост, която подхожда на положението, в което е изпаднал селянинът, те са близо до неговото възприятие и до изрази, които той им дава. Как просто, реалистично с езика на народа и едновременно колко картинно и с художество е изказан стихът: „Мъглата нощна затъна в дола.“ А поетичната картина на пролетното утро в четиристишието „Настане утро. . .“ и пр. е просто описана като в народната песен. Неизменно употребената в края на трите части глаголна форма „поглеж“ може да се сметне като постоянно подсещане, че трябва да се оре непрекъснато, но в края на стихотворението изразът „така — поглеж“ може да бъде взет като недоизказана мисъл, която може да се развие в различни посоки (напр. така — поглеж, някой ден ще си умрем или в подобен смисъл). В него се крие и мъка.